
Protokoll

For møte i hovedkomiteen

Dato: 14.02.2018, kl. 10.00 – 16.00

Sted: VKM, Sandakerveien 24 C, bygg D, inngang D11 (første etasje), Myrens verksted, 0473 Oslo

Møteleder: Jan Alexander (sak 1-8), Gro-Ingunn Hemre (sak 9-11)

Deltakere

Fra hovedkomiteen: Jan Alexander (leder, sak 1-8), Gro-Ingunn Hemre (nestleder mat), Vigdis Vandvik (nestleder miljø), Angelika Agdestein, Johanna Bodin, Edel Oddny Elvevoll, Gunnar Sundstøl Eriksen (stilte for Helle Katrine Knutsen), Christiane Kruse Fæste (Stilte for Åshild Krogdahl), Merete Hofshagen, Asbjørn Magne Nilsen (sak 1-8), Trond Rafoss (sak 1-7), Tor A. Strand, Gaute Velle, Yngvild Wasteson, Ellen Bruzell, Trine Husøy, Inger-Lise Steffensen

Forfall: Helle Katrine Knutsen, Dag O. Hessen, Taran Skjerdal, Åshild Krogdahl

Fra Mattilsynet: Monica Andreassen

Fra Miljødirektoratet: Janne Øvrebø Bohnhorst (på Skype deler av sak 4 og 5)

Fra sekretariatet i VKM: Lars E. Hanssen (direktør), Nana Asare (sak 1-3), Merethe Aasmo Finne, Danica Grahek-Ogden, Tanya Samuelsen Kristiansen (sak 9), Elin Thingnæs Lid (ref.), Martin Malmstrøm (sak 4), Gro Haarklou Mathisen (sak 5-11), Kirsten Rakkestad (sak 3, 5, 6), Ville E. Sipinen (sak 1-3), Gisle Solstad (sak 1-3, 5, 6, 8, 9)

1 Velkommen, fravær, habilitet og godtgjøring

Merete Hofshagen har tidligere meldt at hun vil være inhabil i hovedkomiteens behandling av VKMs oppdrag «Nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold» fordi hennes ektemann har en ledende stilling i næringsorganisasjonen Sjømat Norge. Edel Oddny Elvevoll og Tron Rafoss ytret ønske om å få sin habilitet vurdert i dette oppdraget. På dagens møte ble hovedkomiteen kun orientert om sekretariatets og Mattilsynets forarbeidet i saken (under sak 6). Fungerende direktør og administrasjonssjef Gisle Solstad informerte om sekretariatets oppfølging av habilitet under eventuelt (sak 10).

2 Godkjenning av møteinnkallelse og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer. Utkast til protokoll fra hovedkomiteens møte 4. desember har vært på høring hos møtedeltakerne. Hovedkomiteen hadde ingen øvrige innspill til protokollen. Protokollen ble publisert på vkm.no.

3 GMHT-planter og rester av plantevernmidler

I dette prosjektet, som er initiert av VKM, vil hovedkomiteen vurdere om det er mer rester av plantevernmidler i planter som har blitt genmodifisert til å tåle bestemte ugressmidler enn i tilsvarende konvensjonelt dyrkede planter. I prosjektet vil man også undersøke om genmodifisering kan føre til at plantevernmidler brytes ned til stoffer som ikke dannes i konvensjonelt dyrkede planter, og om stoffene kan være skadelige.

Det dyrkes ikke genmodifiserte planter i Norge. Globalt dyrkes de i store kvanta. VKM behandler jevnlig søknader om import av ulike genmodifiserte planter til bruk i mat og/eller fôr. VKM har i flere år pekt på at det mangler kunnskap om rester av ugressmidler i mat og fôr fra planter som er genmodifisert til å tåle disse.

De fleste ugressmiddeltolerante genmodifiserte plantene er gjort tolerante for et eller flere bredspektrede ugressmidler. Ved konvensjonell dyrking kan slike ugressmidler bare sprøytes før oppspiring og etter innhøsting. Planter som tåler ugressmidler kan sprøytes gjentatte ganger i vekstsesongen, også på de delene av planten som skal høstes til bruk som mat eller fôr. Potensielt kan derfor restnivåene av ugressmidler og nedbrytningsstoffer være høyere i genmodifiserte planter enn i konvensjonelt dyrkede planter.

Prosjektleder Ville Sipinen orienterte om prosjektgruppens oppfølging av innspillene fra forrige møte i hovedkomiteen og innspillene fra to fagfeller. Hovedkomiteen gikk deretter igjennom rapportutkastet i plenum. Hovedkomiteen var meget fornøyd med rapporten og takket prosjektgruppen for et godt stykke arbeid.

Vedtak: Hovedkomiteen godkjente rapporten med de endringer som kom frem på møtet.

4 Genomredigeringsteknikker

VKM har selvinitiert et prosjekt om CRISPR og andre nye genomredigeringsteknikker og hvilke implikasjoner dette har for risikovurdering. Prosjektet har seks delprosjekter. Delprosjektene som omhandler kartlegging og bruk av de ulike genomredigeringsteknikkene i planteforedling, husdyravl (både landdyr og fisk) og på mikroorganismer er godt i gang, og skal etter planen avsluttes i løpet av våren 2019. I dette arbeidet vil prosjektgruppene legge

vekt på organismer/arter og egenskaper som er relevante for norske forhold, både med hensyn til import og for produksjon i Norge.

I neste omgang vil VKM se nærmere på utfordringer knyttet til helse- og miljørisikovurdering av genomredigerte organismer, og hvilke mulige konsekvenser utsetting av disse organismene kan ha for biologisk mangfold.

Prosjektleder Martin Malmstrøm ga en kort presentasjon av prosjektet, med konkrete eksempler på bruk av nye genomredigeringsteknikker og organismer som er aktuelle for mat- og fôrproduksjon, import og konsum i Norge. Delprosjektgruppene ønsket innspill på om disse eksemplene er dekkende og relevante. Hovedkomiteen svarte bekreftende på dette.

Hovedkomiteen mottok arbeidsdokumentet for delprosjekt 1 (Teknologier og metoder) i forkant av møtet. Prosjektgruppen for denne delen ønsket spesielt innspill på hvordan de ulike teknologiene skal deles inn og klassifiseres. Hovedkomiteen ga konkrete innspill på dette. Hovedkomiteen var svært fornøyd med dokumentutkastet. Hovedkomiteen kom med noen forslag til tabeller og grafikk og alternativ inndeling for å gi en enda bedre oversikt, noe prosjektgruppen kan vurdere.

Hovedkomiteen svarte ja på spørsmål om de var enige i fremgangsmåten med seks delprosjekter som besvarer hver sine deler av mandatet. Prosjektleder bekreftet at alle delprosjektene besvarer siste spørsmål i mandatet vedrørende usikkerhet.

Vedtak: Hovedkomiteen støttet prosjektgruppens planer for videre arbeid. Prosjektgruppen tar med seg hovedkomiteens innspill i det videre arbeidet.

5 Kunnskapsgrunnlag for overvåking av fremmedstoffer i mat

Mattilsynet har bedt VKM om identifisere og rangere fremmedstoffer i mat som kan utgjøre en helserisiko. Vurderingen vil bidra til at Mattilsynet kan være kunnskapsbasert i sin prioritering av hvilke stoffer i mat som de skal overvåke i fremtiden. Mattilsynet vil også bruke vurderingen til å utarbeide og formidle råd til virksomheter, forbrukere og andre grupper i samfunnet, og til å utvikle regelverk og gi innspill til departementene.

Del 1 av prosjektet går ut på å lage en oversikt over fremmedstoffer/stoffgrupper i mat som kan utgjøre en potensiell helserisiko. Prosjektgruppen hadde utarbeidet en foreløpig oversikt over stoffer ut ifra innspill fra medlemmene i hovedkomiteen og medlemmene i faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk, faggruppen for forurensninger, naturlige toksiner og medisinrester og faggruppen for fôr (faggruppene 4, 5 og 6). Denne ble sendt ut til hovedkomiteen i forkant av møtet med ønske om innspill. Prosjektleder Gro Haarklou Mathisen presenterte oversikten og hovedkomiteen kommenterte denne. Mathisen

orienterte om at ytterligere forslag til stoffer til prosjektgruppen måtte sendes til henne innen en uke og oppfordret faggrupelederne til å høre listen i faggruppene.

Del 2. Risikorangering: Prosjektgruppen har utarbeidet en metodikk for risikorangering, og prosjektleder presenterte denne på møtet. Hovedkomiteen mottok metodikken i forkant av møtet og prosjektgruppen ønsket innspill/kommentarer/diskusjon til dette forslaget. Prosjektgruppen tar med seg hovedkomiteens innspill i det videre arbeidet».

Vedtak: Hovedkomiteen støttet prosjektgruppens forslag til veien videre i arbeidet. Metodikken for risikorangeringen revideres ut ifra innspillene fra hovedkomiteen. Prosjektgruppen vil deretter teste ut metodikken i praksis og så gjøre nødvendige endringer. Når metodikken er klar, gjøres selve rangeringen av stoffene i faggruppene 4, 5 eller 6, avhengig av hvor det er best egnet kompetanse. Målet er å ha et utkast til risikorangering klart til hovedkomiteens møte i mai.

6 Orientering om nye og pågående saker

Elin Thingnæs Lid i sekretariatet orienterte om to nye oppdrag til VKM. Risikovurdering av dioksiner og dioksinliknende PCB (dl-PCB) i mat og nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold.

I 2018 vurderte den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet, EFSA, risiko knyttet til dioksiner og dioksinliknende PCB (dl-PCB), og fastsatte ny TWI (tolerabelt ukentlig inntak). EFSA beregnet at befolkningen i Europa får i seg mer dioksiner og dl-PCB fra kosten enn det nye ukentlige tolerable inntaket. Mattilsynet ønsker derfor at VKM skal vurdere risiko knyttet til hvor mye dioksiner og dl-PCB den norske befolkningen får i seg gjennom kosten. VKM vil motta en endelig bestilling fra Mattilsynet en av de nærmeste dagene. Arbeidet vil være forankret i faggruppen for Forurensninger, naturlige toksiner og medisinrester.

Når det gjelder en nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold så ønsker Mattilsynet svar på hvilke helsemessige konsekvenser det får dersom befolkningen:

- fortsetter med dagens inntak av fisk
- øker inntaket av fisk opp til inntaket som Helsedirektoratet anbefaler
- reduserer inntaket av fisk og erstatter deler eller hele inntaket med andre matvarer

Det er opp til VKM å vurdere hvilke stoffer og scenarier som er relevante. VKM har vurdert nytte og risiko ved fisk i norsk kosthold to ganger tidligere, i 2006 og i 2014. Bakgrunnen for at Mattilsynet nå vil be om en ny vurdering, er at det er kommet nye relevante data, deriblant den nevnte rapporten fra EFSA om dioksiner og dl-PCB. Mattilsynet skal bruke nytte- og risikovurderingen til å oppdatere råd og advarsler om fisk til den norske befolkningen.

Mikroplast – forekomst og implikasjoner for mattrygghet og miljø i Norge:

Leder av hovedkomiteen, Jan Alexander, er medlem av prosjektgruppen og informerte om status i dette arbeidet som er initiert av hovedkomiteen. Prosjektgruppen vil om kort tid gjøre et oppdatert litteratursøk. Det kommer stadig og mye litteratur på miljøsidene. Innen humanhelse er det derimot lite ny kunnskap å tilføye. Et rapportutkast vil være klar til gjennomgang på neste møte i hovedkomiteen.

7 Overordnet arbeid i VKM

Nestleder miljø i hovedkomiteen, Vigdis Vandvik, innledet til diskusjon om kunnskapssynteser innen mat- og miljøområdet i Norge. I sin presentasjon ga hun en oversikt over landskapet VKM opererer i, et landskap som er i endring på flere vis. I den påfølgende diskusjonen tok hovedkomiteen for seg spørsmål som

- Uavhengige kunnskapssynteser - hvorfor trenger vi det, egentlig?
- Hva er VKMs rolle og samfunnsbidrag som uavhengig synteseorgan i dag?
- Hva er «VKM-modellens» styrker, utfordringer og muligheter, og hvordan kan VKM utvikles framover for å bidra enda mer?
- Hvordan kan VKM i større grad fremme og synliggjøre «VKM-modellens» relevans og samfunnsnytte?

Vedtak: Hovedkomiteen vil utarbeide et policydokument om VKMs rolle og samfunnsbidrag. Et aktuelt publiseringstidspunkt er 8. mai i forbindelse med markeringen av Lars E. Hanssens går av som direktør i VKM. Medlemmer av hovedkomiteen som ønsker å delta i dette arbeidet melder fra om dette til Vigdis Vandvik eller Merethe Aasmo Finne.

8 Inntak av energidrikker og koffein blant barn og unge

Fredag 1. februar publiserte VKM en risikovurdering av barn og unges inntak av energidrikker og koffein. Mattilsynet var oppdragsgiver i saken og mottok rapporten på et svært vellykket overleveringsmøte med god pressedekning samme dag. Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk er ansvarlig for risikovurderingen. Faglig leder av prosjektet, Ellen Bruzell, var invitert til hovedkomiteen for å presentere konklusjonene i arbeidet og også si noe om hvordan prosjektgruppen brukte «risk of bias» og «weight of evidence» i arbeidet. Disse EFSA-metodikkene er relevante for alle fagfelt i EFSA og også i VKM. Hovedkomiteen takket for presentasjonen av dette grundige arbeidet som ble utført på kort tid. Hovedkomiteen ønsker å se nærmere på EFSA-veilederne for «risk of bias» og «weight of evidence» ved passende anledning.

9 Nytt fra sekretariatet

Merethe Aasmo Finne orienterte om det årlige kontaktmøtet mellom Miljødirektoratet og VKM 30. januar. På møtet undertegnet de to direktørene, Ellen Hambro og Lars E. Hanssen, en revidert samhandlingsavtale mellom de to virksomhetene. Videre orienterte hun om at klima- og miljøminister Ola Elvestuen vil besøke VKM 25. februar og om programmet for et faglig miniseminar på avslutningen for direktør Lars E. Hanssen 8. mai og om øvrig program for dagen.

Lars E. Hanssen orienterte om status i Folkehelseinstituttets tilsetting av ny direktør.

Tanya Samuelsen Kristiansen er nyansatt som kommunikasjonsrådgiver i VKM. Hun presenterte seg for hovedkomiteen og benyttet anledningen til å orientere kort om Folkehelseinstituttets arbeid med ny SharePoint-plattform og migreringen av VKMs nye Risken til denne. Hun oppfordret alle til å kontakte henne ved behov for brukerstøtte.

10 Eventuelt

Fungerende direktør og administrasjonssjef Gisle Solstad informerte om at ledergruppen for tiden går igjennom alle habilitetsvurderinger for VKMs medlemmer, både de som er levert inn i anledningen ny komité og de som har blitt oppdaterte. Sekretariatet vil orientere om dette på neste møte i hovedkomiteen. Solstad orienterte videre om endringene som nå vil komme i EUs matlov. Solstad vil informere hovedkomiteen når dette er avgjort.

Vigdis Vandvik luftet en tanke om rekruttering inn i VKM-arbeid. I blant annet klimapanelet eller naturpaneler er det vanlig å ha med såkalte «young investigators» i hver gruppe for opplæring. For eksempel kan dette være del av et doktorgradsarbeid. Mange i sektoren da få kunnskap om VKM. Solstad supplerte med at VKM deltar i dette i europeisk sammenheng, gjennom EU-FORA der VKM er vertskap for Carolin Fechner fra BfR i Tyskland, ledet av Inger Therese Laugsand Lillegaard i sekretariatet. VKM er veldig positive til dette. Kan dette være aktuelt på faggruppenivå der vi finner unge forskere i Norge? Hovedkomiteen støttet denne ideen som en god måte å rekrutterer nye medlemmer til VKM.

11 Nye møtedatoer

Neste møte i hovedkomiteen er tirsdag 28. – onsdag 29. mai 2019 i Hamarområdet. Besøk hos Graminor og Geno vil være en del av programmet for de to dagene.

Datoer for høstens møter legges frem for vedtak på møtet i mai.